

Аналіз претензійної та позовної роботи,
представництва інтересів в судах, виконання судових рішень
у Міністерстві оборони України за 2021 рік

На підставі вимог пункту 7.1 розділу 7 Інструкції з організації претензійної та позовної роботи, представництва інтересів у судах і виконання рішень судів у Міністерстві оборони України та Збройних Сил України, затвердженої наказом Міністерства оборони України від 30.12.2016 № 744 (далі – Інструкція № 744), проведено аналіз роботи з представництва інтересів Міністерства оборони України (далі – Міноборони) в судах за 2021 рік.

За результатами аналізу встановлено наступне.

1. Щодо претензійної роботи у Міноборони

Відповідно до поданих аналізів стану претензійної, позовної роботи, виконання судових рішень, протягом 2021 року у Міноборони обліковано 1004 претензій на загальну суму близько 281 млн. грн. (у 2020 – 1125 на суму 156,4 млн. грн., у 2019 – 1351 на суму 176,3 млн. грн., у 2018 – 429 на суму 166,9 млн. грн., у 2017 – 299 на суму 88,8 млн. грн.).

Зокрема, Департаментом державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міноборони протягом 2021 року подано 24 претензії на суму 14,5 млн. грн., з яких задоволено частково – 5 претензій на суму 107,6 тис. грн. (ТОВ “ТД “Кловін” на суму 62,5 тис. грн., ПАТ“ТФ“РОЗА” на суму – 20,9 тис. грн.).

У Головному управлінні майна та ресурсів за звітний період подано 35 претензій з яких задоволено на суму понад 3 млн. грн.

Підпорядкованими установами/підприємствами пред’явлено 87 претензій з яких задоволено на суму 2,1 млн. грн; відхилено на суму – 1,9 млн. грн; повторно подано 12 претензій на суму 5,6 млн. грн.

Квартирно-експлуатаційними органами пред’явлено 630 претензій на суму 60,3 млн. грн., які було відхилені, причиною невиконання претензійних вимог контрагенти аргументують відсутністю в їх діях (бездіяльністю) ознак порушень умов господарських договорів.

До квартирно-експлуатаційних органів за вказаний період пред’явлено 44 претензії на суму 5,3 млн. грн., які були частково відхилені. Водночас, на адресу підприємств, які порушили виконання умов договорів, від Міноборони та структурних підрозділів Міноборони направлено 172 претензії на загальну суму 161,5 млн. грн.

Претензійна робота проводилася у відповідності до вимог керівних документів, грубих порушень протягом звітного періоду не виявлено.

2. Щодо представництва інтересів Міноборони в судах

У Міноборони обліковано – **2896** судових справ на суму понад 4,6 млрд. грн. до Міноборони пред'явлено **1695** позовів на суму близько 1 млрд грн, від Міноборони пред'явлено **1000** позовів на суму 3,7 млрд. грн. як третьої особи на стороні відповідача **101** до Міноборони та **100** позов де Міноборони на стороні позивача (у 2020 – 4870 на суму 5,7 млрд. грн., у 2019 – 6169 на суму 4,4 млрд. грн., у 2018 – 5461 на суму 4 млрд. грн., у 2017 – 4881 на суму 1,6 млрд. грн.).

Найбільша кількість справ: **1449** розглядається в порядку адміністративного судочинства; **627** – в порядку цивільного судочинства; **759** – в порядку господарського судочинства, **61** - в порядку кримінального провадження.

Протягом 2021 року провадження завершено, та рішення набрали законної сили у 668 судових справах, з яких: у 348 прийнято на користь Міноборони на загальну суму понад 246 млн. грн, 320 прийнято на користь інших осіб на загальну суму 231 млн. грн, 2228 судових справ знаходяться в провадженні судів на різних стадіях судового розгляду. В судах першої інстанції – 1293 судових справ; в судах апеляційної інстанції – 431 судова справа; в судах касаційної інстанції – 504 судових справ.

За 2021 рік обліковано 272 судові справи щодо об'єктів державної власності (повернення земель оборони – 4504,1217 га., повернення нерухомого майна – 30209,49 кв.м.).

Із загальної кількості облікованих судових справ Департаментом та територіальними юридичними підрозділами (управління, відділи) здійснюється представництво у **2277** судових справах (80%), представництво у **619** судових справах (25%) здійснюють інші структурні підрозділи Міноборони та Збройних Сил України.

Навантаження по територіальним юридичним підрозділам (управління, відділи) складає:

Північне ТЮУ – 769 (у 2020 – 1278, у 2019 – 1212; у 2018 – 1105);
Західний ТЮВ – 388 (у 2020 – 412, у 2019 – 543; у 2018 – 478);
Східний ТЮВ – 324 (у 2020 – 645, у 2019 – 868; у 2018 – 922);
Південний ТЮВ – 325 (у 2020 – 412, у 2019 – 504; у 2018 – 386);
Центральний ТЮВ – 209 (у 2020 – 466, у 2019 – 651; у 2018 – 592);
Південно-Східний ТЮВ – 262 (у 2020 – 330, у 2019 – 1279; у 2018 – 944).

Із зазначеної кількості справ 1449 розглядалося у порядку адміністративного судочинства, 627 – у порядку цивільного та 759 – у порядку господарського судочинства та 61 справа в порядку кримінального судочинства.

Крім того, у зв'язку з розформуванням територіальних квартирно-експлуатаційних управлінь (далі – ТКЕУ), керівництвом Департаменту юридичного забезпечення Міноборони у 2021 році прийнято рішення

№ 298/ПУ/362-Т від 08.02.2021 про прийом-передачу від ТКЕУ до територіальних юридичних відділів 178 матеріалів судових справ та виконавчих проваджень (112 судових справ та 66 виконавчих проваджень).

Протягом звітнього періоду у судах перебуває 205 справ, які привертають підвищену увагу громадськості на загальнодержавному чи регіональному рівні або розглядаються в присутності представників засобів масової інформації; справи, результат розгляду яких може призвести до втрат або надходжень коштів, сума яких перевищує 500 мінімальних заробітних плат, розмір якої встановлено законом на 1 січня календарного року; справи щодо оскарження нормативно-правових актів, виданих Міноборони; справи щодо оскарження дій (бездіяльності) Міністра оборони України.

Із зазначеної категорії справ, 26 справ є предметом спору відшкодування матеріальної шкоди, завданої внаслідок вибухів в зоні проведення антитерористичної операції та на військових складах, де зберігались боєприпаси. У 19 судових справах позивачами є фізичні особи, у 7 судових справах - юридичні особи.

Довідково. Зокрема потрібно звернути увагу, що у провадженні Північного апеляційного господарського суду знаходиться апеляційна скарга Міноборони на рішення Господарського суду міста Києва від 10.02.2021 у справі № 910/9721/18 за позовом ДП “Луганський облавтодор” ВАТ “Державна акціонерна компанія ”Автомобільні дороги України” Луганської області до Міноборони та військової частини А0796, треті особи: Державна казначейська служба України, Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Генеральний штаб Збройних сил України, ПАТ “Державна акціонерна компанія “Автомобільні дороги України” за участю Офісу Генерального прокурора про відшкодування шкоди, ціна позову 21 411 037,02 грн.

Справа №910/4676/19 за позовом Сільськогосподарського ТОВ “Інтер” до Міноборони про відшкодування майнової шкоди у розмірі 10 025 535,00 грн. заподіяної внаслідок вибухів боєприпасів на території військової частини А1479 (вибухи 09.10.2018 Ічня, Чернігівська область) . Згідно постанови Касаційного господарського суду Верховного суду від 29.04.2021 справа була повернута на новий розгляд до суду першої інстанції, ухвалою господарського суду міста Києва від 25.11.2021 у зазначеній справі призначена експертизи);

Справа № 922/1292/20 – про стягнення з військової частини А1352 на користь ТОВ фірма «Агат» матеріальної шкоди у розмірі 4 256 500, 00 грн. завданої внаслідок пожежі та вибухів боєприпасів у м. Балаклія – 08.02.2022 позов задоволено до військової частини А1352. Міноборони як третьою особою готується апеляційне оскарження.

2.1. Щодо самопредставництва, представництва інтересів Міністерства (Міністра) оборони України у судах

Відповідно до пункту 4.1 розділу 4 Інструкції № 744, самопредставництво Міноборони, підприємства у судах та інших державних органах (далі – самопредставництво) покладається на посадових та

службових осіб юридичних служб (далі – особа, уповноважена діяти від імені юридичної особи) (самопредставництво).

Для організації самопредставництва видається відповідний наказ Міноборони, підприємства про самопредставництво (далі – наказ про самопредставництво) (додаток 7¹), яким визначається: перелік осіб, уповноважених діяти від імені юридичної особи (самопредставництво); повноваження посадових осіб для здійснення самопредставництва юридичної особи.

Разом з тим, в Міноборони дане питання вирішено шляхом видання наказу Міністерства оборони України від 19.02.2020 № 52 “Про організацію самопредставництва Міністерства оборони України, його посадових осіб у судах та інших державних органах” затверджено Перелік осіб, уповноважених діяти від імені Міністерства оборони України (самопредставництво) у судах та інших державних органах (надалі – Перелік) (зі змінами, в редакції наказу Міністерства оборони України від 02.06.2021 № 150).

Також, згадана інформація щодо осіб, які здійснюють захист інтересів Міністерства (Міністра) оборони України (самопредставництво) в судах загальної юрисдикції, внесена в Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, що в подальшому, відповідно до норм процесуального законодавства, надало право особам, які здійснюють захист інтересів Міністерства (Міністра) оборони України (самопредставництво) в судах, взяти участь в судових засіданнях без будь-яких на то доручень та забезпечити належний захист Міністерства (Міністра) оборони України в судах.

При цьому, процесуальним законодавством (частинами третьою, п'ятою, сьомою статті 12, частиною другою статті 58 Господарського процесуального кодексу України; частинами четвертою, шостою, дев'ятою статті 19, частиною другою статті 60 Цивільного процесуального кодексу України; пунктом 20 частини першої статті 4, частинами другою, шостою статті 12, частиною другою статті 57 Кодексу адміністративного судочинства України) передбачено можливість участі представника у судах при розгляді справ у малозначних спорах (малозначні справи) та визначено категорії справ, які відносяться до малозначних справ.

З огляду на вимоги частини п'ятої 131² Конституції України для здійснення представництва інтересів Міноборони, його посадових осіб, Генерального штабу, військової частини (установи, організації), підприємства у судах та інших державних органах (далі – представництво) по малозначних справах та для представництва інтересів в кримінальних справах уповноваженим представникам оформлюються довіреності.

Довіреності на представництво інтересів Міноборони, Міністра оборони України оформляються як на підставі запитів керівника структурного підрозділу Міноборони, Генерального штабу, командира (начальника, керівника) військової частини (установи, організації),

підприємства, так і за особистим рішенням керівника юридичної служби апарату Міноборони, керівника юридичної служби Генерального штабу.

У Міноборони видано 96 довіреностей на представництво інтересів Міністерства (Міністра) оборони України у судах та інших державних органах щодо виконання рішень судів на 2022 рік.

2.2. Самопредставництво інтересів у судових справах, в яких Міноборони виступає відповідачем або третьою особою на стороні відповідача

Міноборони, як відповідач (третья особа на стороні відповідача) виступає у 1796 судових справах (у 2020 – 3061, у 2019 – 3973; у 2018 – 3497). Із них в адміністративному судочинстві - 1007 судові справи на суму понад 300 млн. грн., цивільному судочинстві – по 309 судовим справам на суму 65 млн. грн., господарському судочинстві 480 справ на суму 844 млн. грн.

Безпосередньо у 2021 році відкрито 734 судових проваджень, в яких Міноборони виступає відповідачем або третьою особою на стороні відповідача.

Адміністративне судочинство.

1) Справи, що пов'язані з призначенням та виплатою одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням інвалідності понад 500 судових справи з урахуванням минулих років (протягом 2021 року на підставі 161 рішення суду виплачено 61,5 млн. грн. одноразової грошової допомоги у зв'язку з настанням інвалідності).

Водночас, протягом останніх років кількість судових рішень, які прийняті на користь Міноборони значно перевищує кількість судових рішень, що прийняті на користь інших осіб.

Позитивна динаміка збільшення судових рішень прийнятих на користь Міноборони є результатом сформованої практики Верховного Суду з порушеного питання:

№ 822/220/18 від 10.04.2019 (обов'язковості надання заявником для призначення одноразової грошової допомоги документа, що свідчить про причини та обставини поранення (контузії, травми або каліцтва), зокрема про те, що воно не пов'язане із вчиненням особою кримінального чи адміністративного правопорушення або не є наслідком вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження);

№ 240/10153/19 від 15.07.2020 (щодо відмови у призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги якщо між повторним та первинним оглядом щодо встановлення більшої групи інвалідності минуло понад два роки);
№ 1.380.2019.006957 від 02.12.2020 (щодо відмови у призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги якщо між повторним оглядом та первинним оглядом щодо встановлення більшої групи інвалідності з ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності минуло понад два роки).

2) Проблемним питанням залишається питання повороту виконання судових рішень в порядку ст. 380 КАС України щодо рішень пов'язаних з

призначенням та виплатою одноразової грошової допомоги. Судова практика з порушеного питання формується.

3) У поточному році збільшилась кількість судових справ пов'язаних із забезпеченням військовослужбовців житловими приміщеннями

11 справ про оскарження рішень Комісії з контролю за забезпеченням військовослужбовців Збройних Сил України та членів їх сімей жилими приміщеннями, які розглядаються в судах м. Рівне, Житомира, Вінниці;

24 судові справи про визнання права на виключення квартири з числа службових або поновлення на квартирному обліку/ визнання права користування житловим приміщенням в будинку відомчого житлового фонду Міноборони, які розглядаються в судах м. Харків, Харківська область);

збільшується кількість справ, пов'язаних з перенесенням дати зарахування на квартирному обліку з врахуванням часу перебування на вказаному обліку за попереднім місцем військової служби до 03.03.1995.

Тільки в Київському КЕУ обліковується понад 20 судових справ даної категорії.

4) В 2021 році залишаються актуальними також справи пов'язані з оскарженням дій (бездіяльності) Міністерства (Міністра) оборони України щодо кадрових питань (оскарження дисциплінарних стягнень, звільнення з публічної служби, переміщення, тощо), обліковано понад 60 судових справ даної категорії.

Зокрема потрібно звернути увагу на 3 (три) судові справи генерал-майора Туринського О.В., який оскаржує в судовому порядку дії Міністра оборони України щодо звільнення його з військової служби за результатами висновків комісії з проведення технічного розслідування та Звіту урядової комісії стосовно катастрофи літака Ан-26Ш, яка трапилась 25.09.2020 у військовій частині А4104, внаслідок якої загинуло 26 осіб.

Рішенням Рівненського окружного адміністративного суду від 18.02.2022 в позові відмовлено в повному обсязі.

Потрібно також звернути увагу, на справи, які пов'язані з проходженням державної служби.

Довідково. справи №640/18171/20 за позовом Гулевича В.В. (колишнього директора Департаменту державних закупівель та постачання матеріальних ресурсів Міноборони) та його заступника Пономарьова А.В. (справа №640/23647/21). Справа № 640/18171/20 розглянута судом апеляційної інстанції, яким судові рішення залишено без змін, а справа № 640/23647/21 знаходяться на розгляді в суді першої інстанції.

Також потрібно звернути увагу на справи пов'язані з визнанням незаконним звільнення з лав Збройних Сил України військових прокурорів та поновлення їх на посаді, у зв'язку з реформуванням органів військової прокуратури в 2019 році.

В провадженні судових органів знаходяться 15 судових справ даної категорії справ.

Привертають увагу судові справи №№ 640/22780/19 та 640/18938/19 за позовом колишнього головного військового прокурора генерал-полковника юстиції Матіоса А.В. до Міністра оборони України про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити дії (стосовно незаконного відкликання його з Генеральної прокуратури України до Міноборони, незаконного звільнення з військової служби, поновлення його на військовій службі, укладання з ним нового контракту). Справи знаходяться на розгляді в Касаційному адміністративному суді Верховного Суду, з яких у справі № 640/22780/19 рішення суду першої та апеляційної інстанції не на користь Міноборони, а у справі №640/18938/19 рішення суду апеляційної інстанції на користь Міноборони. На момент написання довідки Матіос А.В. до Міноборони щодо поновлення на службі на виконання рішення суду у справі №640/22780/19 не звертався.

5) Судові справи щодо стягнення (зменшення) середнього заробітку за час затримки розрахунку при звільненні.

Так, Верховний Суд у постанові від 20.01.2021 у справі № 240/12238/19 зазначив, що суд може зменшити розмір відшкодування, передбаченого статтею 117 КЗпП України, і таке зменшення має залежати від розміру недоплаченої суми (див. висновок Верховного Суду України, висловлений у постанові від 27.04.2016 у справі № 6-113цс16; висновки Великої Палати Верховного Суду, висловлені у постанові від 26.06.2019 у справі № 761/9584/15-ц, щодо відступлення від частини висновків Верховного Суду України, наведених у постанові від 27.04.2016 у справі №6-113цс16).

Зменшуючи розмір відшкодування, визначений відповідно до статті 117 КЗпП України, виходячи зі середнього заробітку за час затримки роботодавцем розрахунку при звільненні, необхідно враховувати таке (див. пункт 91 постанови Великої Палати Верховного Суду від 26 червня 2019 року у справі № 761/9584/15-ц):

розмір простроченої заборгованості роботодавця щодо виплати працівнику при звільненні всіх належних сум, передбачених на день звільнення трудовим законодавством, колективним договором, угодою чи трудовим договором;

період затримки (прострочення) виплати такої заборгованості, а також те, з чим була пов'язана тривалість такого періоду з моменту порушення права працівника і до моменту його звернення з вимогою про стягнення відповідних сум;

ймовірний розмір пов'язаних із затримкою розрахунку при звільненні майнових втрат працівника;

інші обставини справи, встановлені судом, зокрема, дії працівника та роботодавця у спірних правовідносинах, співмірність можливого розміру пов'язаних із затримкою розрахунку при звільненні майнових втрат працівника та заявлених позивачем до стягнення сум середнього заробітку за несвоєчасний розрахунок при звільненні.

За таких обставин справи, що середній заробіток за час затримки розрахунку при звільненні є більшим, сама сума заборгованості та з огляду

на правову позицію судової палати з розгляду справ щодо виборчого процесу та референдуму, а також захисту політичних прав громадян Касаційного адміністративного суду, викладену в постанові Верховного Суду від 30.11.2020 в справі № 480/3105/19, а також правову позицію Великої Палати Верховного Суду, наведену в постановах від 26.02.2020 в справі № 821/1083/17, від 13.05.2020 в справі № 810/451/17 при розгляді цього спору необхідно застосовувати критерії зменшення розміру відшкодування, визначеного відповідно до статті 117 КЗпП України, пропорційно до середнього заробітку за час затримки роботодавцем розрахунку при звільненні.

Господарське судочинство

1) Справи про стягнення з Міноборони штрафних санкцій у зв'язку із не виконанням або не належним виконанням договірних зобов'язань.

В основному судами виносяться рішення не на користь Міноборони у справах про стягнення з контрагентів штрафних санкцій з причин:

виникнення у контрагентів форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили), документально підтверджених Торгово-промисловою палатою України та/або регіональними торгово-промисловими палатами), в основному у зв'язку з пандемією COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2;

зменшення судами розміру штрафних санкцій на підставі статті 233 Господарського кодексу України.

Довідково. № 910/6471/20 за позовом Міноборони до ТОВ “Техімпекс” про стягнення 5 712 476,80 грн. Рішенням Господарського суду міста Києва від 26.11.2020 позов задоволено повністю. Постановою апеляційної інстанції рішення по справі змінено, зменшено розмір штрафних санкцій на 90% (571 247,69 грн.). Постановою Касаційного господарського суду від 10.06.2021 постанову від 17.02.2021 скасовано, а справу передано до Північного апеляційного господарського суду. За результатами розгляду вказаної справи, 01.12.2021 Північним апеляційним господарським судом винесено постанову якою стягнуто з ТОВ “Техімпекс” 1 142 495,38 грн. (зменшено на 80%).

№910/6286/20 за позовом Міноборони до ТОВ “Українські авіаційні системи” про стягнення 9 625 460,60 грн. Рішенням Господарського суду міста Києва від 02.06.2021 позов задоволено частково, на суму 3 500 000,00 грн. (зменшено на 65%). Сторонами у справі вказане судове рішення оскаржено до суду апеляційної інстанції.

№ 910/18480/20 за позовом військової прокуратури Київського гарнізону в інтересах держави в особі Міноборони до ТОВ “Термал Віжн Технолоджис” про стягнення 15 939 628,80 грн. Рішенням Господарського суду міста Києва від 05.04.2021 позов задоволено частково на суму 3 187 924,00 грн. (зменшено на 80%). Постановою Північного апеляційного господарського суду від 07.07.2021 зменшено до 50 %. (7 969 814,40 грн.). ТОВ “Термал Віжн Технолоджис” подано касаційну скаргу.

Значна кількість судових справ ініціюється переможцями або контрагентами, які неспроможні, або свідомо не бажають виконувати взяті на себе зобов'язання.

Так, суб'єктами господарювання подаються позовні заяви про розірвання договору, про внесення змін до договору, про визнання банківської гарантії такою, що не підлягає виконанню. При цьому спостерігаються злагоджені дії деяких контрагентів, спрямовані як на ухилення від сплати штрафних санкцій (ТОВ "Фірма Фідея", ТОВ "Торум", ТОВ "Ферст Груп", ТОВ "Фрагрант", ТОВ "Ексон Юк"), так і на стягнення з Міноборони «збитків», завданих неналежним виконанням умов договору самим контрагентом.

2) Справи пов'язані з відшкодуванням упущеної вигоди, інфляційних витрат, 3 % річних за не виконання судових рішень, які набрали законної сили

Довідково. Касаційний господарський суд у складі Верховного суду від 16.06.2021 у справі № 910/14341/18 висловив свою позицію з порушеного питання, зокрема нарахування 3 % річних та інфляційних втрат повинно здійснюватись з моменту набрання рішенням законної сили, яким було визначено спосіб та розмір відшкодування шкоди. При цьому покладення на особу обов'язку відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди можливе тільки за умови реальної можливості одержання доходу особою, яка вважає, що їй завдано шкоди. У такому разі пред'явлення вимоги про відшкодування неодержаних доходів (упущеної вигоди) покладає на кредитора обов'язок довести, що ці доходи (вигода) не є абстрактними, а дійсно були б ним отримані. У вигляді упущеної вигоди відшкодовуються тільки ті збитки у розмірі доходів, які б могли бути реально отримані.

Суд звернув увагу, що вимоги про відшкодування упущеної вигоди не можуть обґрунтовуватися гіпотетично та базуватися на прогнозах, а повинні мати чітке документальне обґрунтування. Наявність теоретичного обґрунтування можливості отримання доходу ще не є достатньою підставою для його стягнення.

Позивач повинен довести, що він міг і повинен був отримати визначені доходи, і тільки неправомірні дії відповідача стали єдиною і достатньою причиною, яка позбавила його можливості отримати прибуток (аналогічний висновок сформовано у постанові Верховним Судом України від 18.05.2016 у справі № 6-237цс16 та в постанові Великої Палати Верховного Суду від 30.05.2018 у справі № 750/8676/15-ц (провадження № 14-79цс18)).

Таким чином, незважаючи на те, що неодержаний прибуток - це результат, який не наступив, вимоги про відшкодування збитків у вигляді упущеної вигоди також мають бути належним чином обґрунтовані, підтверджені конкретними підрахунками і доказами про реальну можливість отримання позивачем відповідних доходів, але не отриманих через винні дії відповідача (аналогічний висновок викладений у постанові Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 07.11.2018 у справі № 127/16524/16-ц (провадження № 61-22106св18)).

Справи що розглядаються в порядку кримінального судочинства.

Протягом 2021 року Міноборони є потерпілою стороною та цивільним позивачем відповідно у 61 кримінальних провадженнях предметом цивільних позовів у яких є стягнення із обвинувачених заподіяної майнової шкоди.

Розмір завданої Міноборони шкоди внаслідок вчинення злочинних дій станом на 31.12.2021 складає понад 46 млн. грн.

2.3. Представництво інтересів у судових справах, в яких Міноборони виступає позивачем або третьою особою на стороні позивача

Відповідно до поданих звітів протягом 2021 року з урахуванням попередніх років, структурними підрозділами Міноборони забезпечено представництво у 1100 справах, що складає 30% від загальної кількості справ.

Згідно облікових даних безпосередньо у 2021 року обліковано 284 судових справи, в яких Міноборони виступає позивачем або третьою особою на стороні позивача.

Найпоширенішими категоріями справ, які розглядалися цивільними та господарськими судами (близько 90 % всіх судових справ) є:

справи пов'язані з витребуванням майна та земель з чужого незаконного володіння;

справи пов'язані з стягненням штрафних санкцій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань;

справи про відшкодування особами, звільненими з військової служби, витрат, пов'язаних з їх утриманням у вищих військових навчальних закладах;

справи пов'язані з поверненням незаконно отриманих коштів внаслідок судових рішень, які в подальшому були скасовані апеляційними та касаційними інстанціями, а у тому числі поворот виконання судових рішень у справах, пов'язаних зі стягненням компенсації замість продовольчого забезпечення, одноразової грошової допомоги;

справи про визнання недійсним правовстановлюючих документів на земельні ділянки та витребування земельних ділянок з чужого незаконного володіння до сфери управління Міноборони;

справи, предметом спору яких є відшкодування 3% річних, інфляційних втрат та моральної шкоди пов'язаних із несвоєчасною виплатою одноразової грошової допомоги у зв'язку із встановленням інвалідності особам з числа колишніх військовослужбовців.

справи, предметом спору яких є відшкодування матеріальної шкоди, нанесеної військовослужбовцями неналежним виконанням службових обов'язків під час проходження ними військової служби.

Особливої уваги заслуговують майнові спори, результати вивчення фактичного стану справ щодо володіння нерухомістю і землями Міноборони свідчить про наявність проблемних питань, що виникла протягом останнього часу. Зокрема, однією з них є протиправне вилучення земель оборони та нерухомого майна Міноборони. У зв'язку із цим, найбільш типовими

справами у яких Міноборони є позивачем - це відновлення прав оборонного відомства на незаконно вилучені землі та нерухоме майно відомства. Як правило, це позовні заяви про скасування державної реєстрації речових прав на нерухоме майно за фізичними та юридичними особами, витребування майна з чужого незаконного володіння, усунення перешкод у користуванні, відшкодування матеріальної шкоди завданої кримінальним правопорушенням та стягнення коштів за безпідставне збереження майна. Найбільш резонансні справи щодо повернення об'єктів нерухомості та земельних ділянок наразі розглядаються у судах Київщини, Одещини, а також Львівської та Харківської областей.

Кожен з об'єктів, щодо яких триває робота, мають важливе значення для розвитку та ефективного функціонування бойової готовності нашої держави.

Так, на Одещині в судових органах розглядається 6 (шість) судових справ щодо визнання незаконними дій Бородінської селищної ради Болградського району Одеської області про вилучення зі сфери управління Міноборони земель Тарутинського загальновійськового полігону загальною площею понад 10 тис га.

15 справ стосовно стягнення з приватних будівельних компаній коштів (на загальну суму більше 60 млн. грн) за неналежне виконання зобов'язань за договорами підяду на будівництво казарм поліпшеного типу військовослужбовцям;

26 судових справ до фізичних осіб-підприємців про припинення дії договорів про користування торговельними місцями на території ТОВ "Промтоварний ринок";

Якщо взяти західний регіон, то лише по місту Львову та Тернополю триває повернення будівель, які протягом 2008-2009 років були відчужені Концерном «Військторгсервіс» з допомогою недійсної довіреності на користь комерційних структур за удвічі меншою ціною від ринкової. Натомість площа нерухомого майна, що протиправно вибули з державної власності складає відповідно 1 тис. кв.м та 7 тис кв.м. Також потрібно звернути увагу на судову справу № 914/1075/17 про визнання недійсним з моменту укладення договору про будівництво житлового комплексу за адресою: м. Львів, вул. Княгині Ольги 1-5 А (оціночна вартість понад 8,5 млн. грн).

У с. Віта-Поштова Київської області, що знаходиться за 10 км від в'їзду в столицю організовано оборудку, наслідком якої стало виведення із земель оборони близько 20 га території діючої військової частини з протиповітряної оборони, ринковою вартістю близько 200 млн.грн.

Так, відповідно до розпорядження Ради Міністрів УРСР № 665-027рс від 06.06.1955 Міністерству оборони України надано земельну ділянку загальною площею 26,9 га під спецбудівництво військової частини Київського військового округу.

У подальшому, на виділеній Розпорядженням території, у період з 1957 по 1985 р.р було збудовано казармено-житловий фонд, інженерні мережі

(електромережа, тепломережа, каналізація, водо-газопостачання) та об'єкти благоустрою військової частини А0799 в межах військового містечка № 254 Васильківського гарнізону (далі-в/м № 254).

Після зведення казарменно-житлового фонду і по теперішній час на території за адресою: Київська область, Києво-Святошинський р-н, с. Віта-Поштова, вул. Боярська, в/м 254, розміщена діюча військова частина А0799, що виконує бойові завдання по охороні повітряного простору України.

Крім перелічених об'єктів на території в/м № 254 під землею проходять кабельні лінії живлення з кінцевим обладнанням, яке забезпечує основне та резервне живлення військового містечка та кабельні лінії зв'язку. На території військової частини розташовані антенно-мачтові споруди, які забезпечують несення бойового чергування з протиповітряної оборони та протиповітряного простору України.

Згідно договору № 9/05 від 04.09.2006 на замовлення Віта-Поштової сільської ради, ТОВ «Київський регіональний інститут земельних реформ» проведена інвентаризація земельної ділянки військового містечка № 254 в межах якого розміщена військова частина А0799. За результатами інвентаризації визначена площа фактичного користування земельною ділянкою військовою частиною склала 31,9862 га, що підтверджується матеріалами інвентаризації.

Незважаючи на це, рішенням Віта-Поштової сільської ради Києво-Святошинського району Київської області надано дозвіл 33 громадянам (відповідачам) на розроблення проектів та затвердження технічної документації щодо відведення земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства.

Міноборони звернулося до суду з позовом про оскарження дій державного реєстратора про реєстрацію права власності на нерухоме майно.

Рішенням Києво-Святошинського районного суду Київської області від 12.11.2020 по справі № 369/5244/20 у задоволенні позову відмовлено, з підстав, що розпорядження Ради Міністрів Української РСР від 06.06.1995 № 665-027р є неналежним та недостатнім документом, що підтверджує право постійного користування спірною земельною ділянкою площею 32 га.

Міноборони оскаржено рішення суду від 12.11.2020 та налагоджено взаємодію з органами прокуратури.

Крім того, Київською спеціалізованою прокуратурою у військовій та оборонній сфері Центрального регіону здійснюється досудове розслідування кримінального провадження № 420161101350000255 від 31.08.2016.

Стосовно повернення земель Тарутинського загальновійськового полігону.

Починаючи з 2008 року по цей час включно триває судова робота з питань поновлення права Міноборони на землі Тарутинського загальновійськового полігону загальною площею 23 253,17 га. За цей час проведено більше тисячі судових засідань.

Довідково. Розпорядженням Тарутинської РДА від 05.05.2005 № 101/А2005 (зі змінами, внесеними розпорядженням 14.12.2005 № 368/А-

2005 зі змінами, внесеними розпорядженням 14.12.2005 № 368/А-2005) Тарутинською РДА без відповідної згоди КМУ та МОУ було вилучено у Міноборони 23253,17 га. (з урахуванням наявності державного акту на право постійного користування земельною ділянкою площею 689,83 га. у ДП «Чорноморський» (колишній військовий радгосп).

У 2006-2007 роках із площі 23253,17 га. Тарутинською РДА передано 11,4 тис га. фермерським господарствам в оренду на 49 років та 578 га. передано у приватну власність фізичних осіб (по 2 га. кожному) сіл Пасічне та Весела Долина для ведення особистого селянського господарства.

В 2014 році рішеннями судів у справах № № 2-а-3436/08/1570 та 1570/7450/2012 розпорядження Тарутинської РДА про припинення права Міноборони на землі полігону скасовані та зобов'язано повернути Міноборони земельну ділянку площею 23253,17 га.

Протягом 2015-2021 років згідно судових рішень (були фактично повернуті до сфери управління Міноборони землі полігону (із яких: МОУ за рішеннями судів повернуто – 11398,8 га, які були передані фізичним та юридичним особам на підставі договорів оренди (10 765,9 га. – були вільними та не перебували в оренді).

Протягом 2021 року Міноборони знову було подано 6 (шість) судових справ щодо оскарження незаконного рішення Бородінської селищної ради Болградського району Одеської області від 28.05.2021 № 125-VIII, яким було повторно вилучено землі оборони військового полігону «Тарутинський», а саме 71 земельну ділянку загальною площею – 10334, 2425 га.

За даним фактом неправомірних дій зареєстровано кримінальне провадження № 42021164020000007 від 07.06.2021 за ознаками злочину передбаченого ч.2 ст.364 КК України та ухвалою слідчого судді Київського районного суду м. Одеси від 11.06.2021 накладено арешт на вказані 71 земельну ділянку.

На цей час, основним проблемним питанням повернення земель оборони є значна кількість неоформлених земель оборони, а саме відсутність правовстановлюючих документів на землі оборони де розташовані підрозділи Збройних Сил України, відчуження у попередні роки земель оборони та нерухомого військового майна з порушенням вимог законодавства України, перевищення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень щодо розпорядження землями оборони та нерухомим військовим майном.

У зв'язку з цим, в пріоритеті має бути 100% реєстрація всіх земель оборони та нерухомого майна. Тому, з метою швидкого оформлення землі, спрямовано максимум зусиль і запущені всі можливі механізми у співпраці з Держгеокадастром та шляхом законодавчого врегулювання Кабміном спрощеної процедури отримання дозволів на інвентаризацію земель відомства.

Поряд з цим, фахівцями Міноборони планується створення геопросторової бази даних, у якій буде вся актуальна інформація про земельні ділянки та нерухомість Міноборони по всій території України,

зокрема їх фінансовий стан, аудити, правовстановлюючі документи, досьє та інше. Ця база допоможе Міністерству оборони України миттєво зреагувати на незаконне відчуження та захоплення майна Міноборони, та вчасно відновити порушені права.

Найбільшими сумами вирізняються позови у судових спорах, пов'язаних з виконанням державних контрактів, укладених в рамках державного оборонного замовлення (контрагенти – державні підприємства-учасники ДК «Укроборонпром», а також ПрАТ «Кузня на Рибальському»).

Довідково. ПрАТ «Кузня на Рибальському» подано позовні заяви з вимогами до Міноборони про внесення змін до державних контрактів в частині перенесення термінів виготовлення та поставки продукції. В свою чергу, за неналежне виконання ПрАТ «Кузня на Рибальському» умов державних контрактів, Міноборони вживаються заходи спрямовані на стягнення штрафних санкцій в судовому порядку.

Рішенням Господарського суду міста Києва від 21.09.2021 у справі №910/1317/21 позов Спеціалізованої прокуратури у військовій та оборонній сфері Південного регіону в інтересах держави в особі Міністерства оборони України до ПрАТ «Завод «Кузня на Рибальському» задоволено частково. Суд вирішив стягнути з ПрАТ «Завод «Кузня на Рибальському» на користь Міноборони 47 336 003,57 грн. На зазначене рішення суду ПрАТ «Завод «Кузня на Рибальському» подано апеляційну скаргу, ухвалою Північного апеляційного господарського суду зупинено провадження у справі до набрання законної сили судовим рішенням у справі № 910/5080/21.

3. Виконання в порядку виконавчого провадження судових рішень, що стосуються Міноборони.

Протягом 2021 року з урахуванням минулих років у Міноборони обліковано 1217 виконавчих проваджень на загальну суму 456,1 млн. грн. (у 2020 – 1380, у 2019 – 1410, у 2018 році – 327, у 2017 році – 1107).

Із зазначеної кількості виконавчих проваджень 818 майнового характеру на загальну суму 456,1 млн. грн. та 334 зобов'язального характеру (у 2020 році 771 майнового характеру. та 609 зобов'язального характеру у 2019 році 780 майнового характеру та 630 зобов'язального характеру; у 2018 році 740 майнового характеру та 573 зобов'язального характеру, у 2017 році 674 майнового характеру та 206 зобов'язального характеру).

3.1. Виконання в порядку виконавчого провадження судових рішень прийнятих на користь Міноборони.

Відповідно до звітів, поданих структурними підрозділами Міноборони, на виконанні в органах Державної виконавчої служби України знаходиться 871 виконавчих проваджень де Міноборони виступає стягувачем, з яких:

818 майнового характеру на суму 412,2 млн. грн.;

64 зобов'язального характеру, з яких: повернення земель загальною площею 3675,3737 га, нерухомого військового майна загальною площею 2512,725 кв.м. (у 2020 році – 808 майнового характеру на суму 412,2 млн. грн. та 63 зобов'язального характеру, з яких: повернення земель загальною площею 513,6571 га, нерухомого військового майна загальною площею

632,725 кв.м., у 2019 році – 760 майнового характеру на суму 371,4 млн. грн. та 53 зобов'язального характеру з яких: повернення земель загальною площею 4529,5985 га, нерухомого військового майна загальною площею 1690,705 кв.м. у 2018 році – 727 майнового характеру на суму 323,5 млн. грн. та 28 зобов'язального характеру з яких: повернення земель загальною площею 4683,3782 га, нерухомого військового майна загальною площею 2665,225 кв.м.).

Найбільшу кількість виконавчих проваджень складають постанови органів Державної виконавчої служби України:

про поворот виконання рішень судів щодо стягнення грошової компенсації замість продовольчого пайка – 448;

про невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань – 360;

про повернення земель оборони та нерухомого військового майна – 52; інші – 11.

На виконання судових рішень, до сфери управління Міноборони у 2021 року фактично повернуто:

землі оборони: – 113,771 га з яких:

89 га – земельна ділянка військового містечка № 1 (Чудей) що знаходиться на території с. Буденець, Чернівецького району Чернівецької області) Чудейська сільська рада;

14,7 га. – земельна ділянку військового містечка № 1 (село Чудей) Черешський психоневрологічний будинок-інтернат

10 га. – земельна ділянку військового містечка № 1 (село Чудей) Череська сільська рада

0,071 га – земельна ділянка кадастровий номер 5121084200:02:003:0897 яка знаходиться за адресою: Одеська область, Біляївський район, село Нерубайське, вул. Черкаська,17;

військове майно:

1009,7 кв.м. – смт Чорноморське, Одеської області;

У 2021 року визнано право власності (користування) держави в особі Міноборони на:

землі оборони: - 47,4354 га з яких:

18,45 га – земельна ділянка військового містечка №5, на території Красненської сільської ради Тарутинського району Одеської області;

16,6 га – військове містечко № 210, смт Брюховичи, вул. Кліматична, вул. Прилуцька 14;

6,22 га – військове містечко № 1, м. Львів, вул Княгині Ольги 1-5

4,95 га – військове містечко № 1, м. Львів, вул Княгині Ольги – Л. Кобилиці

1,2125 га – земельна ділянка на території військового аеродрому «Шкільний» на території військового містечка №10, в/ч А 3571 (Повітряні Сили). м. Одеса.

0,0034 га – військове містечко №1 м. Подільськ, Одеська область
військове майно – 842,9 кв.м. з яких:

576,9 кв.м. – сім будівель та споруд колишнього Товариства військових мисливців та рибалок Миколаївського гарнізону, військове містечко №121 село Тернувате, вул. Набережна 28, Миколаївський район, Миколаївська область;

266 кв.м. – дев'ятнадцять 20-футових контейнерів (торгівельних місць) на території ТОВ “Промтоварного ринку - 7 км” смт. Авангард, вул. Базова, 20.

Також, протягом 2021 року, на виконання судових рішень, фактично повернуто на рахунки Міноборони понад 56,1 млн. грн. (у 2020 – 21,7 млн. грн., 2019 – 10,1 млн. грн., у 2018 році – 15,2 млн. грн., у 2017 – 6,7 млн. грн.). З яких згідно з рішеннями про поворот виконання рішень судів про стягнення грошової компенсації замість продовольчого забезпечення на рахунки Міноборони фактично надійшло 0,5 млн. грн.; рішень господарських судів близько 20,9 млн. грн., з яких 0,25 млн. грн. основного боргу, штрафних санкцій за невиконання або неналежне виконання господарських зобов'язань – 35,5 млн. грн.

3.2. Виконання судових рішень, прийнятих не на користь Міноборони.

Відповідно до звітів, поданих структурними підрозділами Міноборони на виконанні в органах Державної виконавчої служби України знаходилось 335 виконавчих проваджень де Міноборони виступало боржником, з яких: 1 майнового характеру на суму – 3520,00 грн. та 334 виконавчих провадження зобов'язального характеру (у 2020 році – 555, у 2019 році – 597, у 2018 році – 558).

Необхідно зазначити, що 89 % усіх виконавчих проваджень зобов'язального характеру становлять постанови, пов'язані з призначенням та виплатою одноразової грошової допомоги у зв'язку із встановленням інвалідності – 301, постанови щодо поновлення на публічній службі – 5, постанови щодо вчинення інших зобов'язальних дій – 28.

У 2021 року за рішеннями судів по 164 справах, щодо виплати одноразової грошової допомоги у зв'язку з настанням інвалідності було виплачено 63 млн. грн. (у 2020 – 342 судових рішень на суму 125,3 млн. грн., у 2019 році - 369 судових рішень, на загальну суму близько 112,2 млн. грн.; у 2018 – 438 судових рішень, на загальну суму близько 97,3 млн. грн.).

Також, з рахунків Міноборони за невчасне виконання судових рішень за 2021 рік органами Державної виконавчої служби України було стягнуто 3,7 млн. грн., з яких: виконавчий збір – 3,2 млн. грн. та штрафи 525 тис. грн. (у 2020 році – 3,8 млн. грн., у 2019 році – 7,1 млн. грн., у 2018 році – 8,15 млн. грн., у 2017 році – 4,2 млн. грн.)

З урахуванням вищезазначеного для належного забезпечення представництва інтересів Міноборони у 2022 році необхідно організувати та забезпечити:

запровадження Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи;

забезпечення жорсткого контролю за веденням претензійної та позовної роботи та виконанням судових рішень у Міноборони;

своєчасного проведення аналізу стану претензійної та позовної роботи і заходів щодо її покращення;

своєчасного оскарження у встановленому порядку судових рішень, прийнятих не на користь Міноборони;

організацію та проведення службових розслідувань (перевірок) за всіма виявленими фактами неналежного представництва інтересів та виконання рішень судів, притягнення, за їх результатами, винних осіб до відповідальності;

перевірки стану ведення претензійної та позовної роботи у підпорядкованих військових частинах протягом 2022 року здійснювати з урахуванням дії карантинних заходів, установлених Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), воєнного стану та вимог керівництва Міноборони.